

[Wittgenstein a jeho otázka, jak je možno mluvit o porozumění nebo neporozumění nějaké větě]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2003](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2003](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 2. 3. 2003

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 2. 3. 2003

[Wittgenstein a jeho otázka, jak je možno mluvit o porozumění nebo nepochopení nějaké věty]

Wittgenstein začíná svou *Filosofickou gramatiku* otázkou, jak je možno mluvit o porozumění nebo nepochopení nějaké věty: cožpak to není věta teprve tím, že jí rozumíme? (5979, S. 5: „Wie kann man vom ‚Verstehen‘ und ‚Nichtverstehen‘ eines Satzes reden; ist es nicht erst ein Satz wenn man es versteht?“ Tady je ovšem zamotáno mnoho věcí dohromady. Především ze zkušenosti víme, že určité věty je možno rozumět nejen dobře nebo nerozumět, ale že jí lze rozumět také špatně. Dokonce můžeme rozpoznat, že jde o větu, ale přesto jí nerozumět a mít jen několik hypotéz, jak by se jí dalo rozumět. to znamená: rozumíme, že to je věta, ale nevíme jaká resp. co říká a o čem. (K to mu dochází tam, kde se teprve pokoušíme proniknout do neznámého jazyka, v němž je ta věta zaznamenána, eventuálně dokonce neznámým písmem.) Tady se objevuje pozoruhodná věc: jde-li skutečně o nějakou (snad smysl dávající) větu, pak tato věta je tady jako hotová, jako danost. Jak je možné, že lze takové předmětně např. graficky dané věty (jakožto série skupin písmen napsaných nebo vytištěných) rozumět různě? A přitom to různě nemusí nutně znamenat dobře či špatně. To si uvědomuje i Wittgenstein, když o několik řádek dále přechází k ‚mínění‘ (takové věty) a krom základního tvrzení, že ono mínění musí vyplývat z promluvy („Die Meinung fällt aus der Sprache heraus.“ a dokonce „Die Sprache muß für sich selbst sprechen.“ – tamtéž), si uvědomuje, že se lze tázat po tom, co věta míní (přesněji: co větou bylo míněno) také další otázkou, např. ‚myslel jsi to vážně nebo v žertu?‘. Máme tu tedy kromě věty v předmětné podobě (vyslovené nebo napsané či vytištěné) ještě její význam či smysl (tedy to, co věta míní či spíše co větou bylo míněno). Protože naším cílem není předmětná stránka věty (ale to vůbec neznamena, že této předmětné stránce nemusí věnovat velkou pozornost jako pevně dané skutečnosti), kterou máme prostě „před sebou“, musíme vzít na vědomí, že cílem našeho porozumění je něco, co není součástí ani složkou napsané nebo vytištěné věty, ale co je nějak „za“ ní či „nad“ ní, eventuálně také „před“ ní, máme-li na mysli její původ a vznik (neboť ta věta nevznikla shodou náhod, nýbrž měla zachytit a vyslovit, to, co bylo míněno ještě předtím, než byla formulována).

(Písek, 030302–1.)